

Tematska kartografija, radionica u Osijeku i online, 29. 6. 2023.

Osnovni elementi kartografske pismenosti – preduvjet geografske pismenosti

Josip Faričić

Odjel za geografiju, Sveučilište u Zadru, e-mail: jfaricic@unizd.hr

Sažetak

Među odgojno-obrazovnim ishodima predviđenim kurikulumom nastavnog predmeta *geografija* za osnovne škole i gimnazije s pravom se ističe važnost korištenja karata. To je posve logično i opravdano s obzirom da u nastavnome predmetu *geografiji* učenici razvijaju prostorno mišljenje, uče o prostoru, ali i u prostoru. Taj prostor nije moguće spoznavati, a na temelju spoznaja o njemu razvijati kritičko mišljenje bez karte kao medija dizajniranog za komuniciranje generaliziranih prostornih informacija i prostornih odnosa. Korištenje karte kao izvora za geografska istraživanja, sredstva geografskog izražavanja te nastavno sredstvo i pomagalo nije moguće bez usvajanja osnovnih elemenata kartografske pismenosti. Ta pismenost ne podrazumijeva poznavanje kartografske abecede (sustava kartografskih izražajnih sredstava) i kartografskog rječnika nego i kartografske „sintakse“ (oblici kartografskog izražavanja) s pripadajućim kartografskim „pravopisom i gramatikom“ (standardi i načela kartografskog prikazivanja). Polazeći od temeljne premise da nije dovoljno od učenika zahtijevati samo gdje se neki točkasti, linearni i arealni geografski objekt (spomenut na nastavi, u udžbeniku ili nekom drugom nastavnom materijalu) nalazi na Zemljinoj površini, pritom ga jasno diferencirajući od drugoga geografskog objekta, nego je kao sastavni dio geografske kompetencije potrebno obuhvatiti znanje o tome u kakvom je prostornom odnosu neki geografski objekt s drugim geografskim objektima, uzimajući u obzir geografske koordinate, druge odrednice geografskog smještaja i položaja (primjerice, pravokutne koordinate ili alfanumeričke oznake kojima su označena kvadratna polja na karti), linearne i arealne dimenzije, te kompleksnu trodimenzionalnost prostora prikazanog u ravnini. Da bi se kod učenika razvila osnovna kartografska pismenost koja omogućuje interpretaciju geografskog sadržaja na kartama, a zatim pobudio interes i za kartografskim izražavanjem, udžbenike i radne bilježnice potrebno je opremiti sa što više karata i drugih kartografskih sadržaja, obvezno koristiti školske atlase kao i primjerene (posebno u pogledu kartografske projekcije i kartografike) zidne i priručne školske karte i globuse te druge oblike kartografskog izražavanja (3D modele reljefa i dr.). Dosadašnja empirijska istraživanja kao i analize rezultata ispita iz geografije na državnoj maturi uputila su na dramatične zaključke o niskoj razini kartografske pismenosti čak i među gimnazijalcima. Očito je potrebno učiniti dodatne iskorake kako bi se kartografska pismenost kao polazište geografske pismenosti unaprijedila, a nastavnici i učenici osvijestili o njezinoj važnosti u sustavu odgoja i obrazovanja.